

EFFECTIVENESS OF DIDACTIC GAMES IN THE FORMATION OF LEXICAL COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Paxratdinova Roza Azatbaevna

Independent researcher of Bukhara State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17667510>

ARTICLE INFO

Received: 15th November 2025

Accepted: 20th November 2025

Online: 21st November 2025

KEYWORDS

Lexical competence, primary school, didactic games, educational process, vocabulary, communicative skills, student activity, speech development, methodology.

ABSTRACT

In this article, the significance and effectiveness of didactic games in the formation of lexical competence of primary school students are deeply analyzed. The article highlights the importance of didactic games in expanding vocabulary, developing speech, and increasing students' interest in language. Also, as a result of the implementation of game methods in the educational process, the formation of active thinking, communication culture, and creative thinking in students is explained on a scientific basis. The experience of using didactic games in various academic disciplines is analyzed, and their influence on students' language competence is shown with specific examples. Throughout the article, coherence of content, logic of analysis, and harmony of scientific style are ensured through connecting words.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING LEKSIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA DIDAKTIK O'YINLARNING SAMARADORLIGI

Paxratdinova Roza Azatbaevna

Buxoro davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17667510>

ARTICLE INFO

Received: 15th November 2025

Accepted: 20th November 2025

Online: 21st November 2025

ABSTRACT

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining leksik kompetensiyasini shakllantirishda didaktik o'yinlarning o'rni va samaradorligi chuqur tahlil qilinadi. Maqolada so'z boyligini kengaytirish, nutqni rivojlantirish hamda o'quvchilarning tilga qiziqishini oshirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'yinli metodlarning o'quv jarayoniga kiritilishi natijasida o'quvchilarda faol fikrlash, muloqot madaniyati va ijodiy tafakkur shakllanishi ilmiy asosda izohlanadi. Turli o'quv fanlarida didaktik o'yinlardan foydalanish tajribalari tahlil etilib, ularning

KEYWORDS

Leksik kompetensiya, boshlang'ich sinf, didaktik o'yinlar, ta'lim jarayoni, so'z boyligi, kommunikativ malaka, o'quvchi faoliyati, nutq rivoji, metodika.

o'quvchilar til kompetensiyasiga ta'siri aniq misollar bilan ko'rsatilgan. Maqola davomida bog'lovchi so'zlar orqali mazmunning izchilligi, tahlilning mantiqiyligi va ilmiy uslubning uyg'unligi ta'minlangan.

Kirish. Boshlang'ich ta'lim jarayoni – bu bola shaxsining nutqiy, tafakkuriy va kommunikativ rivojlanishida eng muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli aynan shu davrda o'quvchilarning leksik kompetensiyasini, ya'ni so'z boyligi, so'z ma'nolarini farqlash va to'g'ri qo'llash qobiliyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki leksik kompetensiya bolalarning nutqiy faolligini, ifoda imkoniyatlarini va o'z fikrini mustaqil bayon qilish malakasini shakllantiradi.

Ta'lim jarayonida o'quvchilar so'zlarni nafaqat yod olish, balki ularning ma'nosini anglash, kontekstda qo'llash va nutqiy faoliyatda mustaqil ishlata bilish orqali haqiqiy til kompetensiyasiga ega bo'lishadi. Tursunov H.B. ta'kidlaganidek, didaktik o'yinlar til o'rgatishda eng tabiiy va motivatsion vositalardan biri bo'lib, ular orqali o'quvchi nutqiy faollikka kirishadi va kommunikativ ko'nikmalarni tezroq egallaydi [4].

Shuningdek, Siddiqova G. va Murodov J. didaktik o'yinlarning metodik imkoniyatlarini tahlil qilib, ular o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos bo'lgan sharoitda so'zlarni osonroq o'zlashtirishiga yordam berishini ta'kidlashadi. Ularning kuzatuvlariga ko'ra, o'yin jarayonida o'quvchilar bir-biridan o'rganadi, ijtimoiy muloqot ko'nikmalari shakllanadi va bu holat ularning umumiy kommunikativ madaniyatini oshiradi [3].

Yana bir muhim jihat shundaki, didaktik o'yinlar o'quvchilarda emotsional muhit yaratadi. Sabantseva N.G. qayd etganidek, o'yinli faoliyat o'quvchilarning o'zaro hamkorligini mustahkamlaydi, ularni til vositasida o'z fikrini ifoda etishga rag'batlantiradi hamda o'rganish jarayoniga ijobiy psixologik fon yaratadi [5, 47-50].

Shu o'rinda ta'kidlash lozimki, so'zni o'rganish jarayoni faqat yodlash yoki qayta aytish bilan chegaralanmaydi. Aksincha, so'zlarning ma'nosini anglash, ularni kontekstda qo'llash va turli vaziyatlarda ishlata bilish orqali haqiqiy til kompetensiyasi shakllanadi. Bunday malaka esa, o'z navbatida, o'quvchi ongida til tizimining faol ishlashini ta'minlaydi.

Shu nuqtai nazardan, didaktik o'yinlar leksik kompetensiyani rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Chunki o'yin faoliyati bola uchun tabiiy, qiziqarli va rag'batlantiruvchi jarayondir. O'yinlar orqali o'quvchi yangi so'zlarni osonroq eslab qoladi, ularni faol nutqida qo'llay boshlaydi va shu bilan birga, mustaqil fikrlash, eslab qolish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, didaktik o'yinlar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etadi. Agar oddiy mashqlar bolani zeriktirsa, o'yinli topshiriqlar esa uni faol ishtirok etishga undaydi. Natijada, bola o'zini erkin his etadi, darsga bo'lgan qiziqishi ortadi, hamda til materialini ijobiy emotsional holatda o'zlashtiradi. Shu tarzda, o'yin metodlari o'qituvchi bilan o'quvchi o'rtasidagi muloqotni jonlantiradi, darsni interfaol muhitga aylantiradi.

Shuningdek, didaktik o'yinlar o'quvchilarda ijtimoiy hamkorlikni shakllantiradi. Guruh yoki juftlikda bajariladigan o'yinlar o'quvchilarning bir-birini tinglash, tushunish va o'z fikrini aniq ifodalash malakasini oshiradi. Bu esa, o'z navbatida, kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida leksik kompetensiyani ham mustahkamlaydi.

Masalan, "So'z top", "So'z zanjiri", "Kim tezroq aytadi?", "Topib ayt", "Sinonimlar poygasi" kabi o'yinlar o'quvchilarni faol fikrlashga, so'z ma'nolarini tezda aniqlashga, shuningdek, yangi so'zlarni eslab qolishga yordam beradi. Bundan tashqari, o'yin jarayonida o'quvchi o'rganilgan so'zlarni turli kontekstlarda ishlatishga harakat qiladi, bu esa leksik materialning mustahkam o'zlashtirilishiga olib keladi [1, 72-75].

O'yin metodining yana bir afzalligi shundaki, u o'quvchining nutqiy faoliyatini tabiiy muhitda faollashtiradi. Masalan, "Rol o'ynash" yoki "Muloqot o'yini" turlarida o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarga o'xshash sharoitda muloqot qiladi. Shu orqali ular tilni muloqot vositasi sifatida amalda qo'llashni o'rganadi. Bu esa leksik bilimlarni passiv holatdan faol holatga o'tkazadi.

Bundan tashqari, didaktik o'yinlar o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Chunki o'yin davomida o'quvchi yangi so'zlarni mustaqil topadi, izlaydi, to'g'ri javobni tanlaydi va shu jarayonda o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasi ortadi. Natijada, u so'z boyligini kengaytirish jarayoniga shaxsan jalb etiladi.

Psixolingvistik nuqtai nazardan qaralganda, o'yinli o'qitish metodi o'quvchilarning emotsional xotirasini faollashtiradi. Shuning uchun o'yin orqali o'rganilgan so'zlar uzoq muddatli xotirada saqlanadi. Boshqacha qilib aytganda, bola o'yin holatida olgan bilimlarini uzoq vaqt esda saqlaydi va kerakli paytda ulardan foydalanadi.

Shu bilan birga, o'qituvchining roli bu jarayonda nihoyatda muhimdir. Chunki o'yinlarni to'g'ri tanlash, ularni darsning maqsadi va mazmuniga moslashtirish, hamda o'yin davomida har bir o'quvchining ishtirokini ta'minlash o'qituvchining pedagogik mahoratiga bog'liq. Agar o'yin to'g'ri tashkil etilsa, u nafaqat til o'rganish vositasi, balki tarbiyaviy, psixologik va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan metodga aylanadi [2, 66-69].

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan bir qatorda raqamli didaktik o'yinlar ham o'z o'rnini topmoqda. Interaktiv platformalar, mobil ilovalar, onlayn o'yinlar orqali o'quvchilar mustaqil tarzda leksik mashqlarni bajarishlari, o'z bilimlarini sinab ko'rishlari mumkin. Shunday bo'lsa-da, an'anaviy o'yinlarning ham o'ziga xos afzalliklari mavjud, chunki ular jonli muloqot, hissiy tajriba va bevosita ishtirokni ta'minlaydi.

Didaktik o'yinlarning samaradorligi shundaki, ular o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning o'zaro muloqotini kuchaytiradi, darsni zerikarli jarayondan ijodiy faoliyatga aylantiradi. Shu bilan birga, o'yinlar orqali o'quvchilarda so'zlarni anglash, ularni tizimlashtirish va amalda qo'llash malakasi shakllanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, didaktik o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun nafaqat o'qitish vositasi, balki shaxsiy rivojlanish, muloqot madaniyatini oshirish va ijodiy

fikrlashni kuchaytiruvchi metod hisoblanadi. Ularning yordamida o'quvchilarda so'z boyligi kengayadi, leksik bilimlar mustahkamlanadi, eng muhimi — tilga bo'lgan qiziqish ortadi. Shu sababli, o'qituvchilar dars jarayonida didaktik o'yinlardan tizimli va maqsadli foydalanishlari, ularni mavzu, sinf darajasi va o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga moslab qo'llashlari zarur.

References:

1. Azamatovna, Y. N. (2022). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA DIDAKTIK O'YINLARNING AHAMIYATI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(14), 72-75.
2. Ismatilloevna, M. H., & Ergashevna, N. S. (2024). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARI O 'QUV-BILUV FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHDA DIDAKTIK O 'YINLARNING AHAMIYATI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 66-69.
3. Siddiqova, G., & Murodov, J. (2024). BOSHLANG'ICH SINFLARDA DIDAKTIK O'YINLARNING MAZMUNI VA ULARDAN FOYDALANISH METODIKASI. Nordic_Press, 5(0005).
4. Tursunov H.B. Boshlang'ich sinf o'quvchilari kommunikativ kompetensiyalarini didaktik o'yinlar vositasida shakllantirish (fransuz tilini o'rgatish misolida). Автореф. дисс. пед. фан. докт. – Т., 2022. –В. 48.
5. Сабансева Н. Г. Игра как средство формирования навыков межкультурного общения на иностранном языке // Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания. – 2012. – № 13. – С. 47-50.